

Historioitsija kasvaa nuoruuden kokemuksista

■ JAAKKO NUMMINEN

Matti Klinge: *Kadonnutta aikaa löytämässä*. Siltala 2012.

Marcel Proust on otsikoinut maailmankuulut muistelmansa *Kadonnutta aikaa etsimässä*. Matti Klinge panee paremmaksi. Hän on *Kadonnutta aikaa löytämässä* – nimi on erinomainen.

Otsikkoon liittyy kiinteästi suojapaperin kuva. Siinä pieni Matti Klinge on sisarensa kanssa katsoomassa metsiköstä suurta Danskarbyn kartanoa Kirkkonummella – hieno osoitus kuvan ottajan, lasten isän Paul Klingen etevästä sommittelutaidosta. Klingen perhe asui 1940-luvulla pienen ajan Danskarbyssä samoissa huoneissa kuin J.V. Snellman aikanaan. Teimme 1980-luvulla Snellmanin *Koottujen teosten* toimituskunnan pyhiinvaellusmatkan Danskarbyn kartanon alueelle.

Klinge aloittaa muistelmannsa Montaigne-sitaatilla, jossa 1500-luvun ranskalainen ilmoittaa, että hän kuvaa vain omaa itseään. ”Puutteeni ja luontainen olemukseni tulevat siinä selvästi esille julkisen säädyllyyden sallimissa rajoissa.” Totta on, että myös Klinge kuvaa muistelmissaan itseään, kehitystään ja mietteitään ilmeisen rehellisesti, kylläkin säädyllyyden rajoissa, mutta sen lisäksi hänen muistelmansa sisältävät suuren määrän kulttuurihistoriaa ja suo-

malaisen elämänmenon kuvausta.

Muistelmien ensimmäinen osa kattaa vuodet 1936–60, ajan lapsuudesta akateemisen tutkinnon ja asevelvollisuuden suorittamiseen sekä avioitumiseen saakka, 24 vuotta. Muistelmat ovat luonteeltaan hyvin henkilökohtaiset, mutta sitovat samalla muistelijan hyvin ajan yleisiin tapahtumiin, erityisesti Helsingin elämään. Muistelmien alkupuolen suurena ansiona pidänkin helsinkiläisperheen arkielämän kuvausta huoneistoihin, sisustuksiin, ruokatottumuksiin, päiväjärjestyksiin ja sukulaissuhteisiin, mutta myös juhlineen, konsertteineen ja taidenäyttelyineen.

Klingeä askarruttaa selvästi, mihin sosiaaliluokkaan tai yhteiskuntaryhmään hän voisi perheensä ja kotinsa sijoittaa. Se onkin vaikeaa. Minä olisin valmis näkemään Klingen perheen ylemmän keskiluokan taikka vielä paremmin suomalaisen sivistyneistön edustajana, joskin täytyy sanoa, että jokainen perhe on tietysti *sui generis*, omaa luokkaansa, ja Klingen perhe aivan erityisesti.

Klinge ei anna kirjassaan mitään systemaattista kuvausta syntyperästään puhumattakaan sukutauluista, vaan hän ilmeisesti katsoo, että sukuyhteyksien pitää tulla esiin luonnollisista yhteyksistään, tapahtumista ja niiden kerronnasta. Ja viehättävällä tavalla ne tulevatkin. Samaa periaatetta tarkoittaa sekin, että laajassa teoksessa ei ole henkilöhakemistoa, vaan henkilöt löytyvät vasta teosta lukies-

sa, ja silloin oikeasta yhteydestään; henkilöitä on kyllä tosi paljon.

Tämä vaatinee lukijaa ajatellen lyhyen sukuselvityksen. Klingen isänpuoleinen isoisa oli pietarilainen teollisuuskemisti, nimineuvos ja kollegiasessori Constantin Klinge, jonka suku juontaa juurensa Baltian saksalaisista. Hänen Viipurista löytynyt puolisonsa oli Olssonien kulttuurisukua. Perhe joutui vallankumouksen jälkeen pakenemaan Pietarista, mutta sillä oli paikka Suomessa, omistukseensa kartano Nuijamaalla. Constantin Klinge kuoli jo vuonna 1915 keuhkotautiin ja hänen puolisonsa Aino Klinge jäi leskeksi ja kasvattamaan kolmea poikaa. Aino Klinge toimi Runnin kylpylän emännöitsijänä 1920-luvun alussa ja myöhemmin suuren helsinkiläisen Karolia-hotellin johtajattarena. Pojista nuorin, ilmeisen lahjakas Kai Klinge, rintamakirjeenvaihtaja ja vänrikki, kaatui jatkosodan hyökkäysvaiheessa.

Matin isä Paul Klinge oli pankkivirkailija Kansallis-Osake-Pankissa ensin Viipurissa ja pian Helsingissä sekä kohosi vähitellen taitavuutensa ja hyvien sosiaalisten ominaisuuksiensa vuoksi pankin johtokunnan jäseneksi ja erityisesti kielitaitoisena sen ulkomaansuhteiden hoitajaksi.

Äiti Aune Klinge oli saanut farmaseuttisen koulutuksen ja työskenteli Yliopiston apteekissa. Äidin isoisa oli Suomen ensimmäinen koulutettu muinaistutkija ja myös ensimmäinen valtionarkeologi Johan Reinhold Aspe-

lin (1842–1915). Hänen tyttärensä Aino Kyllikki oli avioliitossa suureen kulttuurisukuun kuuluvan Runnin sanatorion perustajan ja myöhemmän helsinkiläisen apteekkarin Väinö Johannes Ignatiuksen (1874–1931) kanssa. Kyllikki Ignatius oli muun ohella Suomen teosofisen liikkeen johtohenkilöitä. Ignatiuksen kautta Klinge liittyy Lagusten suureen kulttuurisukuun. Klinge on laajasti kuvannut merkittävää isoäitiään ja samalla omia sukujuuriaan teoksensaan *Iisalmen ruhtinaskunta*.

Klinge kävi Helsingin normaaliyliseota ja sattui samalle luokalle kirjallisesti lahjakkaiden Pentti Saarikosken ja Antto Leikolan kanssa. Kummallisesta sattumasta samalla luokalla olivat ikäpolvensa johtava runoilija, aikakautensa monipuolisin oppihistorioitsija ja maan tuotteliain historiankirjoittaja. Nämä kolme nuorukaista muodostivatkin vuosikausiksi yhteisen piirin ja olivat epäilemättä kehittämässä toisiaan. Kolmikon vaelluksesta on saatu valaistusta jo Pentti Saarikosken päiväkirjoista ja Pekka Tarkan tarkasta Saarikoski-elämäkerrasta.

Klingen mentoriksi, opinto-ohjaajaksi ja suunnannäyttäjäksi tuli jo varhaisessa vaiheessa tohtori Eino E. Suolahti, suomalaisen kulttuurisuvun kasvatti, joka heti tajusi suojattinsa mahdollisuudet. Klinge palaa Nenno Suolahteen kerta toisensa jälkeen niin muistelmissaan kuin päiväkirjoissaankin. Suolahti olikin aikansa historian tutkijoiden joukossa harvinaisen käytännöllinen ja liikkuva – jouduin itse sen todistamaan jo vuoden 1950 promootiossa ollessani airueena yliaruueen apuna ja sittemmin 1950-luvulla Historiallisen Yhdistyksen

piirissä. Huomaan myös kirjoittaneeni perhekronikkaan innostuneen kuvauksen vastaanotosta Eino E. Suolahden ja Anna Suolahden luona.

Klinge kuvaa perusteellisesti, lähes kirja kirjalta poikavuosinaan ja nuoruudessaan lukemiaan kirjoja, kuulemiaan konsertteja ja näkemään näytelmiä ja taidenäyttelyitä. Siinä nousee kunniaan myös alavutalaisen Härkösen unohtumaton antikvariaatti Uudenmaankadun pasaasissa. Klingen muistelmat samoin kuin hänen päiväkirjasarjansa tähän mennessä ilmestyneet monet niteet kertovat, että hän onkin saavuttanut huikkeen lukeneisuuden monilla kielillä, eikä hän suinkaan salaa harrastuksensa laajuutta. Sillä saattaa kyllä olla sivistyksellinen vaikutus, jos hänen oppilaansa ja lukuisat nuoret ihailijansa ymmärtävät, mikä merkitys on varhaisella ja jatkuvalla lukemisella.

Klinge kuvaa perusteellisesti myös opinkäyntiään Helsingin yliopistossa, akateemisia opettajiaan ja yliopiston ilmapiiriä sekä ylioppilaselämää, Eteläsuomalaista osakuntaa, Helsingin yliopiston ylioppilaskuntaa ja historian opiskelijoiden kerhoa Kronosta. Historian professorien Jarl Gallénin, Arvi Korhosen ja Eino Jutikkalan luentotyö saa hyvän kuvauksen. Mieleen tulee, miten mielenkiintoista olisi, jos vastaavanlaatuisia kuvauksia tai edes niitä lähestyviä saataisiin myös muiden yliopistollisten tiedekuntien piiristä, esimerkiksi teologisesta tai nuoresta valtiotieteellisestä tiedekunnasta, niiden opettajakunnasta ja opiskelijaelämästä.

Jo päiväkirjoista tunnetulla tavallaan muistelija esittää myös kriittisiä heittoja moneen suun-

taan. Useassa tapauksessa ne – minunkin mielestäni – osuvat maaliinsa, mutta harhalaukauksia ei tietysti voi täysin välttää. Klinge viittaa Arnold S. Toynbeen ja J.G. De Beusin tulevaisuudennäkyihin sekä heidän spengleriläiseen ja sorokiniläiseen ajattelutaustaan ja huomauttaa, että häntä itseään noin viisi vuotta vanhempien nuorten historian tutkijoiden piiri, ns. Tannerin seminaari, tuskin nosti katsettaan ”paikallishistoriallis-kansatieteellisistä tutkimuksistaan tällaisiin asioihin”. Tulee kuitenkin muistaa, että varsin väljästi muodostuneeseen Tannerin seminaariin luetuista useat kirjoittivat monografioita tärkeistä kansallisista aiheista ja myös teoksia Suomen ja ulkovaltojen suhteista. Minä yritin *Historiallisen Aikakauskirjan* palstoilla esitellä suomalaisille vuonna 1953 Toynbeen kirjaa *The World and the West*.

Hämmästyen ja vähän ylpeänäkin olen lukenut siitä, miten suuren osuuden ja merkityksen Klinge on antanut 1950-luvun kuvauksessa Vapauden Akateemiselle Liitolle (VAL) – olinhan liiton puheenjohtajana tärkeän viisivuotiskauden 1953–57. Klinge haluaa sitoa liiton erityisesti 1920- ja 1930-luvun Akateemiseen Karjala-Seuraan (AKS).

Vapauden Akateemisen Liiton verraten suppeassa jäsenistössä oli tietysti monenlaista ainesta. Osa tuli kodeista, joissa itsenäisyyden alkuvuosikymmenien perinteet elivät voimakkaina ja kuvastuivat uudessakin sukupolvessa, osa taas saapui aivan muista oloista. Jäsenissä oli miehiä moneen lähtöön. Klingekin näyttää ystävästyneen muun muassa vallilaisen Kari Hetemäen kanssa, ja lämmöllä hän puhuu myös sotilaspastori Pekka Vih-